

ترسیم فضای طراحی دانشگاه رز

عناصر محوری

پیش از ورود به طراحی و معماری ساختار دانشگاه رز، باید آن را به مثابه یک سیستم و نظام مشتمل بر عناصر و اجزایی بدانیم که در مسیر رسیدن به اهدافی مشترک در جهتی واحد، به صورتی هماهنگ، همکاری می‌نمایند.

نیروی انسانی

مشتمل بر «اساتید»، «دانشجویان» و «مدیران، مسئولان و پرسنل» دانشگاه. مهم‌ترین عناصر نظام دانشگاهی بوده و کیفیت و کمیت آن‌ها رابطه مستقیم با کیفیت و کمیت آثار و محصولات تولید شده در دانشگاه رز دارد.

محتوای آموزشی

معمولاً استاد در دانشگاه از روی متون پیش‌نگارش‌یافته آموزش می‌دهد، منابعی که قبل‌تر توسط استادی شهیر تولید یا گردآوری شده است. در این موارد، محتوا تنها «ارجاعی» به یک متن موجود است.

گاهی اما مطالب مطروحه در دوره آموزشی به نحوی خاص و متناسب با دانشجو تنظیم شده است که استاد ناگزیر به گزینش از منابع موجود است. معمولاً در چنین مواردی، استاد بخش‌های منتخب از منابع را در قالب جزوه به دانشجو ارائه می‌کند. جزواتی که در مراحل بعدی، تبدیل به کتاب شده و در قالب تألیف منتشر می‌گردند. این نیز نوعی «گردآوری» اطلاعات است که به دلیل متفاوت بودن نیاز دانشجوی خاص از نیازهایی‌ست که تولیدکنندگان منابع علمی داشته‌اند.

در مواردی ویژه، استاد با شرایطی مواجه می‌شود که هیچ‌کدام از منابع علمی موجود نمی‌تواند نیازهای علمی دانشجو را تأمین نماید. این‌جا جایی‌ست که باید دست به «تولید» علمی بزند و نظریات جدیدی ابداع نموده، در قالب

مقاله یا Paper ارائه کند و آن را محور تدریس خود قرار دهد. طبیعتاً این اتفاق در دانشگاه‌هایی روی می‌دهد که اساتید در مرزهای دانش می‌اندیشند و فعالیت می‌کنند.

دانشگاه رز به دلیل خصوصیتی که دارد، مطلبی که در سندهای راهبردی بعدی بیشتر مورد توجه قرار خواهد گرفت، مواجه با چنین شرایط خاصی است، شرایطی که بیشتر محتوای آموزشی خود را ناگزیر باید تولید نماید.

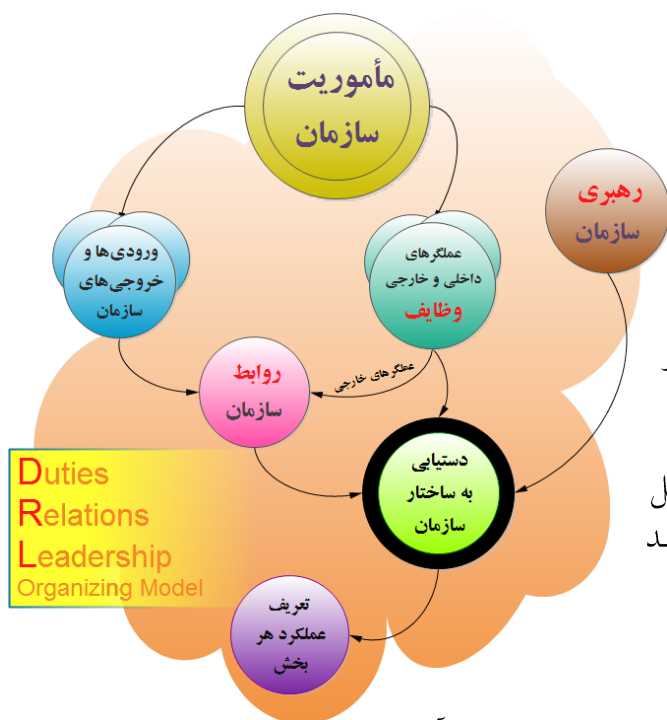
برنامه عملیاتی

یکی از مقدمات اصلی هر سازمانی «برنامه پیدایش» آن است. برای ایجاد یک دانشگاه، نیز چنین برنامه‌ای مورد نیاز است. این برنامه مسیری را ترسیم می‌نماید که گام به گام ما را به ایجاد دانشگاه مطلوب سوق می‌دهد.

بالطبع، پس از تشکیل دانشگاه رز، نیازمند «برنامه‌های جاری» فعالیت‌های دانشگاهی خواهیم بود. تمامی روندها در همه بخش‌ها بایستی تحت برنامه‌هایی جامع هماهنگ شوند.

هر سیستم و نظامی اگر تحولاتی را متناسب با دانش و تجربیات حاصله از فعالیت‌های خود رقم نزنند و مقیاس کارویژه خود را ارتقاء نبخشند، مقتدر باقی نمی‌ماند و فرسوده و ناکارآمد می‌گردد. بخشی از برنامه‌های مقطعی، در کنار برنامه‌های جاری، می‌بایست متوجه تحول دانشگاه رز در مسیر ارتقاء وضعیت کارکردی آن شود. هر «برنامه تحول» باید تغییری مشخص در روابط عناصر تشکیل‌دهنده دانشگاه ایجاد نماید، تغییری که سرعت حرکت به سوی اهداف را افزایش می‌دهد.

ساختار سازمانی و تشکیلات

تشکیلات اجرایی دانشگاه رز بر مبنای مدلی طراحی می‌گردد که بر سه محور «مدیریت»، «وظایف» و «ارتباطات» تأکید دارد. این سه حوزه علمکردی در ترابط با یکدیگر و در تضارب با کارکردهای دانشگاه و در ترکیب با سایر عناصر و اجزاء تشکیل‌دهنده، ساختار تشکیلاتی و اجرایی مورد نیاز را رقم می‌زند.

تبیین این مدل طراحی، پیش از این در سندی مستقل نگارش یافته است که در دسترس بوده و قابل ارزیابی و نقد می‌باشد.¹

امکانات، تجهیزات و ابزار دانشگاهی

قطعاً یکی از عناصر مهم تشکیل‌دهنده دانشگاه که بیش از همه به چشم می‌آید، بنا و «ساختمان» آن است، همراه با محوطه‌ای وسیع و گسترده و چشم‌نواز. کاربرد نمادها، علائم و لوگوها تأثیر به سزایی در چشم‌گیر کردن دانشگاه و اعتباربخشی به آن دارد.

ساختمان مزبور، هم نیازمند تجهیزاتی برای مدیریت است، هم تجهیزات رفاهی و هم آزمایشگاهی و فنی. به روز بودن و استفاده از آخرین فن‌آوری‌ها، خصوصاً در تجهیزات آموزشی و پژوهشی از مهم‌ترین شاخص‌های اعتبار یک دانشگاه به حساب می‌آید.

¹ <http://works.movashah.ir/query/goto-works-id-510.htm>

حمل و نقل اساتید و مدیران، دانشجویان و پرسنل نیز معمولاً نیازمند تدابیری برای تأمین وسایل حمل و نقل است. این وسایل نیز جزیی از عناصر تشکیل دهنده دانشگاه محسوب می گردند.

کارویژه های دانشگاهی

فعالیت های دانشگاهی نیز جزئی از سیستم دانشگاه را تشکیل می دهند که باید با سایر اجزاء در هماهنگی عمل نمایند. دانشگاه بر خلاف «نظام آموزش و پرورش عمومی» تخصص محور است و به هدف تولید علمی شکل می گیرد. از این رو، مهم ترین کارویژه های آن «پژوهش» و «آموزش» و در نهایت «ترویج» است؛ یعنی به دست مصرف کننده نهایی رساندن دانش.

به نظر می رسد وضعیت نظام دانشگاهی فعلی در کشور، از این نظر در نقصان و ضعف باشد که بیش از پژوهشی بودن آموزشی ست و این امر آن را مشابه و غیر متمایز از نظام آموزش عمومی می نماید. دانشجو نیز احساس می کند در ادامه تحصیلات دبیرستانی خود، به دانشگاه آمده و همان مسیر را باید طی کند.

اما اگر دانشگاه به سمتی سوق یافت که معمولاً می توان با اصطلاحات «حکمت بنیان»، «پژوهش محور»، «مسأله محور» و «نخبه پرور» از آن یاد کرد، دانشجویان در حین فعالیت علمی و پژوهشی ست که آموزش می بینند و آنچه خود تجربه می کنند را می اندوزند.

مطالعات موردی

در این زمینه می توان از شیوه «Case study» به جای محوریت متنی یکپارچه و نهایی در آموزش استفاده نمود. این که استاد صرفاً یک مسأله را توصیف نماید و از دانشجویان بخواهد برای حل مشکلات و معضلات آن وضعیت خاص راه حل ارائه کنند. دانشجو ضمن درگیر شدن با یک محیط عینی و واقعی، با استفاده از محتواهای تولیدی، گردآوری شده و یا مورد ارجاع قرار گرفته و فشاری که به قوه اندیشه و تفکر خود می آورد، دانش های مورد نیاز را می آموزد.

استادیاری

دو رده ای نمودن محیط تدریس، استاد و استادیار، نیز شرایطی فراهم می کند که دانشجو در ارتباطی تنگاتنگ با نظام آموزشی در فراگرفتن نیازمندی های علمی اش پیش برود. این که استاد پس از جلسه آموزشی، ادامه فعالیت ها را به استادیار واگذارد و او به عنوان دستیار استاد، به صورت پیوسته در دانشکده حضور داشته و پاسخگوی پرسش های دانشجویان بوده و در مباحثه با آنان، به رشد فکری و ذهنی شان یاری رساند.

هدفمندی پایان نامه

از دیگر مشخصه های یک دانشگاه پیش رو، هدفمند بودن نظام طرح ریزی پایان نامه هاست. اگر دانشجو به جای انتخاب موضوع پایان نامه در روزهای آخر دوره تحصیل، در همان هفته های اول آموزش و با کمک استاد و استادیار، هنگامی که مقدماتی از بحث های مطرح در جامعه و مسائل پیش رو را تجربه کرد، بتواند موضوع پایان نامه خود را برگزیند، تمام دوره تحصیل را متمرکز بر آن می نماید و چنین پایان نامه ای محصول یک دوره کامل آموزشی خواهد بود که می تواند توصیفگر پیشرفت علمی وی باشد.

نظام موضوعات پایان نامه ها نیز توسط گروه های علمی دانشگاه، بر اساس مسائل محوری و اولویت های آنان تدوین شده و با مشاوره استادیار و تشویق استاد، در مسیر کار دانشجو قرار می گیرد.

درآمد مالی و بودجه فعالیت‌ها

به عنوان آخرین عنصر از هر سیستمی، می‌توان به بودجه و منابع مالی آن اشاره کرد. دانشگاه رز برای پرداخت «دستمزد» اساتید و پرسنل خود نیازمند درآمد است. همچنین تهیه و تدارک امکانات مورد نیاز از قبیل ساختمان و فضای آموزشی، تجهیزات آن و وسایل حمل و نقل، بخش زیادی از هزینه‌های دانشگاه هم مربوط به نگهداری از سرمایه‌های منقول و غیرمنقول می‌شود؛ تعمیرات ساختمان، وسایل حمل و نقل و تجهیزات. نیاز به این دو دسته بودجه؛ «عمرانی» و «هزینه‌ای» دانشگاه رز را ناگزیر می‌نماید که توجه به کسب درآمد داشته باشد.

منطبق بر آنچه پیش از این طی گفتگوهای در خصوص «هزینه‌کرد مردم در جامعه» سخنی به میان آمد، مردم برای اموری که «ارزش اجتماعی» داشته باشد هزینه می‌نمایند.

دانشگاه و مدارک آن در سنوات اخیر چنان مقبولیت، اعتبار و ارزشی در جامعه یافته که مردم ما چه بسا حاضر شوند خانه یا خودروی خود را بفروشند، تا هزینه تحصیل دانشگاهی فرزند خود را تأمین نمایند. در چنین شرایطی در صورت «رسمی» و «معتبر» بودن مدارک ارائه شده از سوی دانشگاه رز، نباید چندان نگران درآمد برای دانشگاه بود.

بورس تحصیلی و کمک‌هزینه

از سوی دیگر، نگرانی به‌جایی که بسیاری از دانشگاه‌های معتبر دنیا دارند، در دانشگاه رز نیز به طریق اولی مطرح می‌شود و ما را بر آن می‌دارد چون آن دانشگاه‌ها، تدبیری جدی برای این مسأله بیابیم.

اگر یک دانشگاه به فکر ارتقاء وضعیت علمی روزافزون خود باشد، این را به خوبی درک می‌نماید که گروهی از نخبگان مستعد و بالقوه مورد نیاز خود را باید در میان بخشی از آحاد جامعه بیابد که توان مالی برای پرداخت هزینه‌های آموزشی ندارند. در مرحله اول، پس از شناسایی این افراد، با بورسیه تحصیلی آن‌ها را تشویق به گذراندن دوره‌های آموزشی می‌نماید و در وهله دوم، اگر مشکلات مالی بر آن‌ها در شرف غلبه قرار گرفت، با پرداخت کمک‌هزینه از تحصیل آنان حمایت می‌کند.

اگر در نگاهی ابتدایی، افراد پراستعداد را به صورت تقریباً مساوی توزیع شده میان گروه مرفهین و مستضعفین جامعه هم بدانیم، باید به موضوع Scholarship به صورت جدی توجه نماییم، چه برسد به نظریاتی که معتقدند اساساً توزیع نخبگان در جامعه نه به صورت یکنواخت که در دهک‌های پایین جامعه بیشتر و متراکم‌تر است. هم همت و تلاش و پشتکار در این گروه بیشتر است و هم چه بسا توانایی‌های بالقوه فراوان‌تر.

نتیجه

دانشگاه رز یک سامانه مارکتینگ نیست و نمی‌خواهد برای کسب درآمد بیشتر وارد بازار علمی کشور شود. دانشگاه رز می‌خواهد در والاترین هدف خود، یک جریان از گفتمان‌های علمی را در حوزه علوم انسانی، با توجه ویژه به سبک زندگی، به راه انداخته و به نقطه برتری بر سایر گفتمان‌های مرسوم برساند. در این خصوص با جذب نخبگان در قالب اساتید و دانشجویان، و انتقال دانش و تجربیات، فضایی را فراهم می‌نماید که موضوعات کمتر بررسی شده در نظام اسلامی، با نگاهی جدی‌تر و علمی مورد دقت قرار بگیرند.

این دانشگاه در راستای «واگذاری امور به مردم» محور فعالیت خود را بر درآمد مردمی قرار می‌دهد، اما نگاهش همواره به سوی نیازهای حاکمیت و راهبردهای نظام اسلامی‌ست. در این خصوص نیاز به عناصر و اجزایی دارد که به صورت خلاصه و فهرست‌وار در سند حاضر ذکر شدند.

سیدمهدی موسوی موشح - ۱۳ رمضان المبارک سنه ۱۴۳۶